

KODEKS WYKROCZEŃ

Komentarz

redakcja naukowa Jerzy Lachowski

Izabela Kosierb, Szymon Krajnik, Jerzy Lachowski
Jacek M. Wojciechowski, Małgorzata Żukowska

KOMENTARZE

KODEKS WYKROCZEŃ

Komentarz

redakcja naukowa Jerzy Lachowski

Izabela Kosierb, Szymon Krajnik, Jerzy Lachowski
Jacek M. Wojciechowski, Małgorzata Żukowska

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 31 lipca 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Jolanta Jakubowska-Hara, prof. INP PAN

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły opracowali:

Izabela Kosierb – art. 33–41, 84–103, 146–166,

Szymon Krajnik – art. 11–17, 49–64, 119–139b

Jerzy Lachowski – art. 1–10a, 47, 48

Jacek M. Wojciechowski – art. 18–32, 65–83, 140–145

Małgorzata Żukowska – art. 42–46, 104–118

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-016-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

WPROWADZENIE

Oddawany do rąk Czytelników komentarz zawiera omówienie przepisów ustawy z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń. Przedmiotem analizy są uregulowania zawarte w części ogólnej oraz szczególnej Kodeksu, a nierzadko również unormowania, które wypełniają blankietowe znamiona ustawowe stypizowanych w komentowanym akcie wykroczeń. Autorami komentarza są praktycy, którzy w swej codziennej pracy nierzadko stykają się z unormowaniami zawartymi w Kodeksie wykroczeń. Posiadają oni również gruntowny warsztat naukowy będący efektem wieloletniej pracy badawczej w dziedzinie nauk penalnych. Dzięki temu wątki praktyczne zgrabnie są łączone z problemami teoretycznymi, które wyłaniają się na tle wykładni poszczególnych przepisów. Autorzy szeroko odwołują się do dorobku literatury przedmiotu, a także orzecznictwa w zakresie prawa wykroczeń, akcentują kwestie sporne, przedstawiając argumenty przemawiające za różnymi rozwiązaniami konkretnego problemu. Nie unikają zagadnień trudnych, przedstawiają również własne stanowisko, zwłaszcza tam, gdzie poglądy wyrażane w doktrynie prawa wykroczeń i judykaturze nie są jednolite. Godzi się zaznaczyć, że w swoich poglądach Autorzy zachowują autonomię, która tworzy klimat sprzyjający dyskusji nad rozwiązaniami prawnymi zawartymi w Kodeksie wykroczeń. W związku z tym zaprezentowana w komentarzu wykładnia poszczególnych unormowań zawartych w tym akcie stanowi wyraz osobistego stanowiska poszczególnych Autorów.

Komentarz jest adresowany przede wszystkim do sędziów orzekających w sprawach o wykroczenia, adwokatów, radców prawnych, a także funkcjonariuszy i pracowników różnych służb i instytucji, którzy w swej codziennej praktyce sięgają do rozwiązań zawartych w Kodeksie wykroczeń. Wyróżnia go zwięzły, jasny przekaz, a nadto czytelny układ, co sprawia, że interesujące Czytelnika treści będzie można w nim z łatwością odnaleźć.

USTAWA

z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks wykroczeń

(tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 281; zm.: Dz.U. z 2021 r. poz. 720, poz. 1023)

Część ogólna

ROZDZIAŁ I

Zasady odpowiedzialności

Art. 1. [Warunki odpowiedzialności]

§ 1. Odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany.

§ 2. Nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

1. **Pojęcie czynu.** Podstawą odpowiedzialności za wykroczenie jest **czyn**. Pojęcie to może być różnie rozumiane w zależności od założeń teoretycznych, które w jego definiowaniu przyjmowane są jako punkt wyjścia. Z pomocą mogą przyjść tutaj rozważania prowadzone w tym zakresie w obszarze prawa karnego, które zachowują również pełną aktualność na gruncie komentowanego przepisu. Współcześnie dominuje **pojęcie socjologiczne czynu**, traktujące go jako **zachowanie człowieka, które ma znaczenie w układzie społecznym**, tzn. dotyczy dóbr prawnych (chronionych przez prawo wartości).
2. **Elementy czynu jako podstawy odpowiedzialności za wykroczenie.** Czyn stanowiący podstawę odpowiedzialności za wykroczenie składać się musi z dwóch elementów: **przedmiotowego** oraz **podmiotowego**. Jednocześnie nie wolno utożsamiać elementu przedmiotowego i podmiotowego czynu ze stroną przedmiotową i podmiotową czynu zabronionego. Elementem przedmiotowym (zewnętrznym) czynu jest **zachowanie człowieka**, przybierające postać **działania** lub **zaniechania**. Wyróżnienie zaniechania jako formy czynu znajduje swoje oparcie w treści przepisu art. 4 § 1 k.w., w którym wyraźnie odróżnia się działanie od zaniechania. Odpowiedzialność za zaniechanie wchodzi w grę jedynie wówczas, gdy stwierdzony zostanie obowiązek działania. Trafnie podkreśla się w literaturze, że źródło tego obowiązku musi mieć charakter **prawny**. Obowiązek działania nie może wynikać jedynie ze zwyczaju czy też zasad współżycia społecznego (zob. P. Daniluk

[w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, Legalis, art. 1, nb 4). Odpowiedzialność za zaniechanie zależy również od tego, czy sprawca miał **obiektywną możliwość** zadośćuczynienia obowiązkowi (zob. M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Ra-decki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis, art. 1, pkt V.13–14). Ponadto niekiedy wyróżnia się także **posiadanie**, jako postać czynu, które z reguły stanowi kompleks działań i zaniechań. Natomiast elementem **podmiotowym czynu** jest **zdolność sprawcy do odbierania bodźców z zewnątrz przez jego psychikę oraz możliwość sterowania wolą**. Przy czym na płaszczyźnie czynu nie ma znaczenia, czy sprawca odbiera te bodźce prawidłowo, czy też nieprawidłowo. Ważne jest jedynie to, czy w ogóle może je odbierać. Kwestia prawidłowości lub nieprawidłowości odbierania takich bodźców przez sprawcę wiąże się z zagadnieniem jego poczytalności, a ta jest istotna z perspektywy winy oraz strony podmiotowej czynu zabronionego, a nie czynu jako podstawy wartościowania na gruncie prawa wykroczeń.

3. **Okoliczności wyłączające czyn.** Nie zachodzi czyn, jeśli zdolność sterowania wolą po stronie sprawcy była całkowicie wyłączona. Czynu nie będzie w przypadku zastosowania **tzw. vis absoluta** (przymus bezwzględny). W razie **vis compulsiva** czyn zachodzi, choć stopień winy może być obniżony. Czynem nie są zachowania człowieka podczas snu, ataku epileptycznego. Nie oznacza to jednak, że czyn będzie wyłączony, jeśli w jego czasie sprawca znalazł się w trakcie ataku epileptycznego, jeśli już przed jego dokonaniem naruszył określone zasady postępowania, co w stopniu nieakceptowalnym zwiększyło niebezpieczeństwo dla dóbr prawnych.
4. **Czyn a zachowanie.** Na gruncie niektórych przepisów Kodeksu wykroczeń pojęcia te traktowane są synonimicznie. Należy wskazać tutaj przepis art. 47 § 1 k.w., w którym postanowiono, że czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie. W tym przypadku zachowanie rozumiane jest jako czyn, który może stanowić podstawę odpowiedzialności za wykroczenie. Trzeba jednak podkreślić, że co do zasady pojęcia te trzeba od siebie odróżnić. Przede wszystkim należy przypomnieć, że nie każde zachowanie człowieka będzie mogło być traktowane jako czyn na gruncie prawa wykroczeń. W szczególności czynami nie będą te zachowania, które nie mają żadnego znaczenia w układzie społecznym. Mam tutaj na myśli takie czynności jak na przykład jedzenie niedzielnego posiłku w gronie rodzinnym czy też oglądanie ulubionego serialu w telewizji. Czynami będą tylko takie zachowania, które – jak wskazano wyżej – dotyczą dóbr prawnych. Ponadto należy podkreślić, że nie zawsze jedno zachowanie będzie stanowiło czyn w rozumieniu prawa wykroczeń. Nie można wykluczyć takich sytuacji, w których to kilka zachowań, przy jednoczesnej zbieżności czasowo-sytuacyjnej, będzie stanowiło jeden czyn w rozumieniu prawa wykroczeń. Innymi słowy, mimo wielości zachowań możemy mieć do czynienia z jednym czynem. Nie ma natomiast możliwości, aby z jednego zachowania człowieka zrobić kilka czynów stanowiących podstawę odpowiedzialności. Kryterium tożsamości czynu jest **zbieżność czasowo-sytuacyjna** zachowań człowieka i realizacja **tego samego zamiaru**.

5. **Czyn zabroniony.** Podstawą odpowiedzialności za wykroczenie jest czyn zabroniony. Zgodnie z art. 47 § 1 k.w. czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej. Pod pojęciem znamion określonych w ustawie karnej należy rozumieć znamiona dotyczące przedmiotu ochrony, podmiotu, strony podmiotowej oraz strony przedmiotowej. Do znamion czynu zabronionego nie należy społeczna szkodliwość, która jest jego cechą materialną. Ustawa karna powinna określać **zasadnicze znamiona**. Oznacza to, że można w obszarze prawa wykroczeń stanowić **normy blankietowe**, określające typ czynu zabronionego, natomiast blankiet ten może być wypełniony regulacjami podstawowymi (rozporządzenia) albo aktami prawa miejscowego. Ważne jest jedynie, aby regulacje wypełniające blankiet były wydane **na podstawie ustawy** i w trybie przewidzianym w ustawie (zob. T. Grzegorzczuk [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczuk, Warszawa 2013, LEX, art. 1, nt 5; por. także wyrok TK z 8.07.2003 r., P 10/02, OTK-A 2003/6, poz. 62). Trafnie podkreśla się w doktrynie oraz judykaturze, że w przypadku wykroczeń blankietowych pociągnięcie do odpowiedzialności nie może odbywać się na podstawie regulacji wypełniającej blankiet, lecz w oparciu o jej powiązanie z konkretnym przepisem ustawy określającym typ czynu zabronionego (tak trafnie M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń...*, 2019, art. 1, pkt II.5; wyroki SN: z 19.08.2009 r., III KK 230/09, KZS 2009/12, poz. 52; z 26.08.2009 r., III KK 226/09, KZS 2009/12, poz. 53; z 12.02.2009 r., III KK 430/08, KZS 2009/6, poz. 59).
6. **Bezprawność.** Istotnym elementem w strukturze wykroczenia jest jego bezprawność. Poprzez sam fakt zakazania określonego zachowania pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie popełnienia czynu można przyjąć, że mamy do czynienia z zachowaniem bezprawnym. Innymi słowy, bezprawność może być wyprowadzana z faktu stypizowania czynu zabronionego w ustawie. Zatem można powiedzieć, że każdy czyn zabroniony ze swej natury jest czynem jednocześnie bezprawnym. Trafnie w doktrynie wskazuje się w tym przypadku na **domniemanie bezprawności** (tak np. P. Daniluk [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. P. Daniluk, 2019, art. 1, pkt IV.4; zob. też T. Bojarski [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2020, LEX, art. 1, nt 2). Są jednak takie sytuacje, w których mimo formalnej realizacji znamion czynu zabronionego brak będzie cechy bezprawności. Taki przypadek będzie zachodził w razie zaistnienia kontratypu. Warto podkreślić, że stwierdzenie bezprawności na gruncie prawa wykroczeń wcale nie musi oznaczać, iż zachowanie wyczerpujące znamiona czynu zabronionego będzie bezprawne także w innych gałęziach prawa, w szczególności w prawie cywilnym. W części szczególnej prawa wykroczeń można wskazać wiele typów, które jednocześnie nie są zachowaniami bezprawnymi w obrębie innych gałęzi prawa (np. art. 49a, 50, 58 § 1 k.w.).
7. **Związek przyczynowy.** Ze względu na **skutek** wykroczenia dzieli się na **formalne** (bezsukutowe) oraz **materialne** (skutkowe). W przypadku tych ostatnich przypisanie czynu zabronionego zależy od ustalenia związku przyczynowego między zachowaniem sprawcy a skutkiem należącym do ustawowych znamion. Związek ten ustala się w oparciu o koncepcję **tzw. obiektywnego przypisania skutku**, która w sprawach karnych została

zaakceptowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Zgodnie z tą teorią związek przyczynowy w sprawach o czyny polegające na działaniu bada się na dwóch płaszczyznach: ontologicznej oraz normatywnej. W płaszczyźnie ontologicznej konieczne jest ustalenie, czy bez zachowania sprawcy skutek nastąpiłby (koncepcja *sine qua non*). Jeśli tak, należy przejść do badania płaszczyzny normatywnej. Konieczne jest ustalenie, czy sprawca naruszył konkretną regułę postępowania z dobrem prawnym, w ramach którego doprowadził do określonego skutku. Jeśli uda się zidentyfikować taką regułę, trzeba odpowiedzieć na pytanie, czy przestrzeganie tej reguły ustrzegłoby sprawcę przed spowodowaniem skutku. Odpowiedź twierdząca musi prowadzić do przypisania skutku. W przypadku wykroczeń materialnych z zaniechania ustalenie związku przyczynowego odbywa się tylko na płaszczyźnie normatywnej, wszak płaszczyzny ontologicznej tutaj nie ma. W takim przypadku konieczne jest ustalenie źródła obowiązku działania, który spoczywał na sprawcy, a także rekonstrukcja treści takiego obowiązku. Następnie należy poszukiwać odpowiedzi na pytanie, czy zadośćuczynienie takiemu obowiązkowi zapobiegłoby niebezpieczeństwu i skutkowi, który nastąpił. Tylko w razie twierdzącej odpowiedzi na to pytanie możliwe jest przypisanie skutku.

8. **Obowiązywanie ustawy karnej w czasie czynu.** Podstawą odpowiedzialności jest ustalenie, że sprawca podjął swoje zachowanie wówczas, gdy obowiązywała ustawa, która zabraniała go pod groźbą kary. Jeśli ustawa penalizująca określone zachowanie wchodzi w życie w czasie zachowania sprawcy, wówczas odpowiada on tylko za ten fragment czynu, którego dopuścił się od momentu wejścia w życie ustawy. Jeżeli w trakcie popełnienia czynu zabronionego wejdzie w życie ustawa, która depenalizuje takie zachowanie, nie ma mowy o odpowiedzialności za wykroczenie również w takim zakresie, w jakim sprawca dopuścił się zachowania pod rządem ustawy zabraniającej go pod groźbą kary. Zmiana ustawy karnej podczas popełnienia czynu zabronionego poprzez zaostrzenie lub złagodzenie kary będzie podpadała pod przepis art. 2 k.w.
9. **Spółeczna szkodliwość czynu.** Spółeczna szkodliwość czynu jest **materialnym elementem wykroczenia**. Dla pociągnięcia do odpowiedzialności za wykroczenie wystarcza **jakikolwiek stopień społecznej szkodliwości**, a więc nawet znikomy (zob. np. M. Bojarski [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń...*, 2019, art. 1, pkt III.6; T. Grzegorzczak [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. T. Grzegorzczak, art. 1, nt 8). Odnoście do kryteriów oceny stopnia społecznej szkodliwości zob. art. 47 § 6 k.w. i komentarz do tego przepisu. Trzeba podkreślić, że społeczna szkodliwość jest odrębnym elementem w strukturze wykroczenia od elementu formalnego w postaci bezprawności oraz zakazu określonego zachowania pod groźbą kary. Poza tym odnosi się ona do konkretnego czynu zabronionego (w odróżnieniu od tzw. **społecznej szkodliwości in abstracto**, uwzględnianej przez ustawodawcę poprzez zakazywanie tylko takich zachowań, które zagrażają określonym dobrom prawnym; bliżej na ten temat zob. P. Daniluk [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. P. Daniluk, 2019, art. 1, pkt VI.3–4). Zakaz określonego zachowania pod groźbą kary rodzi domniemanie, że jest to zachowanie społecznie szkodliwe *in genere* (tak np. T. Bojarski [w:] *Kodeks wykroczeń...*,

red. T. Bojarski, 2020, art. 1, nt 7). Oznacza to, że *in concreto* może okazać się, iż sprawca w sensie formalnym wypełnił znamiona czynu zabronionego, ale z uwagi na brak społecznej szkodliwości nie będzie on stanowił wykroczenia. Brak społecznej szkodliwości konkretnego czynu nie oznacza, że traci on cechę bezprawności. Innymi słowy, brak społecznej szkodliwości nie odejmuje czynowi zabronionemu bezprawności. Wynika to z faktu, że bezprawność przesądza ustawodawca poprzez zabronienie określonego zachowania pod groźbą kary. Społeczna szkodliwość jest natomiast oceną tego bezprawnego zachowania *in concreto*. Bezprawność i społeczna szkodliwość podlegają ocenie z perspektywy różnych kryteriów: ta pierwsza z punktu widzenia porządku prawnego, a ta druga z punktu widzenia kryteriów, które są wymienione w art. 47 § 6 k.w. Brak społecznej szkodliwości czynu nie usuwa formalnego zakazu określonego zachowania pod groźbą kary. Gdyby było inaczej, to w procesie stosowania przepisów prawa wykroczeń przez sąd dopuszczalne byłoby uchylene zakazu przez stwierdzenie braku tej społecznej szkodliwości, a to oznaczałoby ingerencję władzy sądowniczej we władzę ustawodawczą. Odnotować jednak należy, że w doktrynie prawa karnego niekiedy przyjmuje się, że brak jakiegokolwiek społecznej szkodliwości czynu powoduje, iż zachowanie traci również element bezprawności, przestaje być bowiem zabronione pod groźbą kary (por. T. Grzegorzczuk [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. T. Grzegorzczuk, art. 1, nt 8 oraz powołanych tam autorów i orzecznictwo).

10. **Wina.** Kodeks wykroczeń nie definiuje pojęcia winy, choć czyni z tego elementu istotną przesłankę odpowiedzialności. Wydaje się, że na gruncie prawa wykroczeń, podobnie jak w prawie karnym, do zaakceptowania jest **czysto normatywne ujęcie winy**, odróżniające ją od umyślności i nieumyślności i postrzegające ją jako **zarzut stawiany sprawcy z tego powodu, że dopuścił się zachowania stypizowanego w ustawie**. Do przesłanek przypisania winy w sensie normatywnym zalicza się: wiek sprawcy powyżej 17 lat, poczytalność, świadomość bezprawności zachowania, działanie w warunkach normalnej sytuacji motywacyjnej, tzn. że nie zachodziły żadne okoliczności, które usprawiedliwiły sprawcę. Innymi słowy, winę przypisać można tylko wówczas, gdy od sprawcy można było oczekiwać posłuchu dla nakazów prawa. Nietrafne jest ujmowanie jako przesłanki przypisania winy w sensie normatywnym znajdowania się przez sprawcę „w stanie wolnym od błędu co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego (zgodnie z art. 7 § 2 KW nie popełnienia wykroczenia umyślnego, kto pozostaje w błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego)” (tak P. Daniluk [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. P. Daniluk, 2019, art. 1, pkt VII.4). Należy wskazać, że błąd co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego powoduje konsekwencje w zakresie ustawowych znamion podmiotowych takiego czynu, wyłączając możliwość przypisania, a tym samym dekompletując umyślność. Innymi słowy, jeśli taki błąd zachodzi, przesuwa ocenę zachowania sprawcy w stronę nieumyślności. Ma on niewiele wspólnego z winą w ujęciu czysto normatywnym. Błąd taki decyduje zatem nie o przypisaniu winy, lecz o tym, czy sprawca odpowie za wykroczenie umyślne, czy też nieumyślne. Odwołanie się do przepisu art. 7 § 2 k.w. dla uzasadnienia jednej z przesłanek przypisania winy nie jest trafne, wszak uregulowanie to wyłącza umyślność (dotyczy ustawowych znamion czynu zabronionego), a nie winę. Zupełnie inną sprawą jest

to, że unormowanie zawiera pustą regułę, wszak o wyłączeniu umyślności w razie błędu co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego można wnioskować również na podstawie art. 6 § 1 k.w. *a contrario*. Jeśli bowiem przyjąć, że o przypisaniu umyślności decyduje świadomość ustawowych znamion przedmiotowych oraz wola ich realizacji, a w przypadku błędu co do tych znamion świadomość ta jest zniekształcona, a tym samym wola również, więc przypisanie umyślności nie jest możliwe, to regulacja zawarta w art. 7 § 2 k.w. jawi się jako zbędna, ponieważ powiela stwierdzenie oczywiste.

11. **Zasada koincydencji winy i czynu.** Odpowiedzialność za wykroczenie zdeterminowana jest istnieniem przesłanek przypisania winy w momencie popełnienia czynu. Nie ma podstaw do takiej odpowiedzialności, jeśli przesłanki przypisania winy zaistniały dopiero po popełnieniu czynu.
12. **Zagrożenie ustawowe.** Treść przepisu art. 1 § 1 k.w. wskazuje jednoznacznie, że o zaliczeniu danego czynu zabronionego do kategorii wykroczeń decyduje zagrożenie karą aresztu, ograniczenia wolności, grzywną do 5000 zł lub karą nagany. Odnośnie do istoty tych kar zob. komentarz do art. 18–27 k.w. Trafnie podkreśla się w orzecznictwie, że nieoznaczenie **górnjej granicy** ustawowego zagrożenia karą ograniczenia wolności lub karą grzywny oznacza, że tak zagrożone czyny są występkami, a nie wykroczeniami (zob. wyrok SN z 9.04.2019 r., V KK 56/19, LEX nr 2647155; W. Radecki, *Normatywne ujęcie wykroczenia*, Prok. i Pr. 2003/2, s. 71). Równie trafne jest inne stanowisko wyrażone w judykaturze, zgodnie z którym, jeśli w ustawie wskazano, że orzekanie co do określonego czynu następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, to czyn taki zawsze jest wykroczeniem, a więc także wówczas, gdy jest zagrożony grzywną wyższą niż 5000 zł (zob. postanowienie SN z 24.02.2006 r., I KZP 52/05, OSNKW 2006/3, poz. 23). Trafność tego stanowiska wynika z faktu, że sąd jest związany ustawą, a zatem również ustawowym wskazaniem trybu postępowania w sprawie o określony czyn. Poza tym dopuszczalność kształtowania zagrożenia ustawowego w sposób odmienny od tego, który przewiduje część ogólna Kodeksu wykroczeń, wynika z art. 48 k.w. Inną sprawą jest natomiast to, że wprowadzanie przez ustawodawcę typów wykroczeń zagrożonych karą grzywny przekraczającą wyżej wskazaną kwotę burzy spójność systemową i popada w kolizję z treścią przepisu art. 1 § 1 k.w. oraz art. 24 § 1 k.w., a nadto stanowi bodziec do podwyższenia górnej granicy tej kary w prawie wykroczeń (bliżej na ten temat zob. K. Wała, *Konieczność nowelizacji części ogólnej Kodeksu wykroczeń*, Prok. i Pr. 2014/3, s. 118).

Art. 2. [Zmiana ustawy]

§ 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia wykroczenia, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty orzeczeniem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, ukaranie uważa się za niebyłe.

1. **Pojęcie czasu popełnienia wykroczenia.** Zob. komentarz do art. 4 § 1 k.w.
2. **Ustawa.** Pod pojęciem ustawy należy rozumieć nie tylko Kodeks wykroczeń, ale każdą ustawę, która przewiduje odpowiedzialność za wykroczenie, każdą ustawę, której unormowania wypełniają normę blankietową przewidującą typ czynu zabronionego o randze wykroczenia. Warto dodać, że pojęcie to musi być rozumiane szeroko ze względów gwarancyjnych. Oznacza to, że pod pojęciem ustawy rozumieć należy także inne akty normatywne, nawet o randze niższej od ustawy (w tym akty prawa miejscowego), które wypełniają uregulowania ustawowe określające znamiona czynu zabronionego (por. P. Kozłowska-Kalisz [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009, LEX, art. 2, nt 1). Tytułem przykładu można wskazać typ wykroczenia z art. 54 k.w., który przewiduje odpowiedzialność w przypadku naruszenia przepisów porządkowych. Przepisy porządkowe mogą wynikać nie tylko z aktów podustawowych, ale również z aktów prawa miejscowego. Zmiana przepisów porządkowych może rzutować na zakres odpowiedzialności za wykroczenie stypizowane we wskazanym przepisie.
3. **Pojęcie zmiany ustawy.** Pod pojęciem zmiany ustawy rozumieć należy modyfikację zakresu ustawowych znamion wykroczenia, które popełnił sprawca. Pojęcie to obejmuje także zmianę regulacji w zakresie sankcji, które są przewidziane za takie wykroczenie, w tym środków karnych, problemu nadzwyczajnego złagodzenia czy też obostrzenia kary. Uregulowanie zawarte w art. 2 § 1 k.w. obejmuje również sytuację, w której przed orzekaniem dochodzi do całkowitej depenalizacji czynu. Należy wskazać, że przepis ten mówi o każdej zmianie ustawy pomiędzy czasem popełnienia wykroczenia a czasem orzekania, nie wskazując na jakiegokolwiek ograniczenia (tak również P. Gensikowski [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, Legalis, art. 2, pkt II.C.1 oraz powołane tam orzecznictwo; odmiennie natomiast na gruncie art. 4 § 1 k.k. W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003, s. 507). W literaturze podniesiono wątpliwość, czy przepis art. 2 § 1 k.w. znajduje zastosowanie również w przypadku, gdy w momencie popełnienia czynu sprawcy miał status przestępstwa, a w chwili orzekania, na podstawie nowej ustawy, jest to wykroczenie. Zdaniem P. Gensikowskiego w takim przypadku należy odwoływać się do rzeczony regulacji, i to wbrew jej literalnemu brzmieniu, że chodzi o porównywanie ustaw między czasem popełnienia wykroczenia (a nie przestępstwa) i orzekania (P. Gensikowski [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. P. Daniluk, 2019, art. 2, pkt II.C.2). Z poglądem tym trudno się zgodzić, albowiem istotnie popada on w kolizję z literalnym brzmieniem komentowanego uregulowania i stanowi przejaw wykładni prawotwórczej. Wydaje się, że w takim przypadku znajdzie zastosowanie przepis art. 4 § 1 k.k., który stanowi o ustawie obowiązującej w czasie popełnienia przestępstwa. Oczywiście przepis art. 2 § 1 k.w. znajdzie zastosowanie wówczas, gdy czyn sprawcy w chwili jego popełnienia oceniany był jako wykroczenie, a w chwili orzekania ma on status przestępstwa. W takim przypadku ustawa obowiązująca poprzednio jest oczywiście względniejsza dla sprawcy. Zmianą ustawy jest również stwierdzenie niekonstytucyjności przepisu określającego typ czynu zabronionego

o randze wykroczenia albo przepisów, które wypełniają normę blankietową typizującą określone zachowanie.

4. **Moment zmiany ustawy.** Stan prawny kształtujący zakres odpowiedzialności za wykroczenie może zmienić się **przed jego popełnieniem**. W takim przypadku, zgodnie z art. 1 § 1 k.k., stosuje się przepisy obowiązujące w czasie popełnienia wykroczenia, nawet jeśli są one surowsze od uregulowań obowiązujących wcześniej. W takim przypadku oczywiście nie dochodzi do złamania zakazu retroakcji, wszak nowa ustawa, zastrzegająca odpowiedzialność za wykroczenie, obejmuje wykroczenie popełnione po wejściu jej w życie, a nie przed. W tej sytuacji nie znajduje zastosowania komentowane unormowanie. Stan prawny może zmienić się również **w czasie popełnienia wykroczenia rozciągniętego w czasie** (np. art. 56 § 1 k.w. – przeprowadzanie publicznej zbiórki ofiar; art. 57 § 1 k.w. – publiczna zbiórka pieniędzy na zapłacenie kary grzywny; art. 58 § 1 k.w. – żebranie). To, którą ustawę będziemy stosować w takim układzie sytuacyjnym, zależy od rozwiązania problemu czasu popełnienia wykroczenia wieloczynowego. Jeśli uznać, że czasem tym jest ostatnie zachowanie, wówczas należy stosować ustawę obowiązującą podczas tego ostatniego zachowania, choćby była surowsza od ustawy obowiązującej podczas wcześniejszych zachowań. Jeśli natomiast uznać, że w takim przypadku czasem popełnienia wykroczenia jest czasokres od pierwszego zachowania po ostatnie, wówczas należy stosować zasadę wynikającą z art. 2 § 1 k.w. W takim przypadku trzeba bowiem przyjąć, że ustawa zmieniła się między czasem popełnienia wykroczenia a czasem orzekania. Innymi słowy, czyn był częściowo popełniony pod rządem ustawy obowiązującej poprzednio, a częściowo pod rządem ustawy nowej, która obowiązuje również podczas orzekania. Bliżej na ten temat zob. komentarz do art. 4 § 1 k.w. (por. jednak B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2008, LEX, art. 2, nt 2, który uważa, że w razie popełnienia wykroczenia ciągłego pod rządem nowej ustawy oraz obowiązującej poprzednio zawsze stosuje się ustawę nową). Analizowany przypadek dotyczy sytuacji, w której ustawa zmieniła się tylko w czasie popełnienia czynu, a później do zmian już nie dochodziło. Jeśli ustawa zmieniła się między czasem popełnienia wykroczenia a orzekaniem kilkakrotnie, wówczas stosuje się art. 2 § 1 k.w.
5. **Czas orzekania.** Czas orzekania to nie tylko czas wyrokowania. Chodzi o wydawanie jakichkolwiek decyzji procesowych przez sąd, i to nie tylko w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, ale również w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (zob. B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń...*, art. 2, nt 5). Trzeba również pamiętać, że z orzekaniem mamy do czynienia także na etapie postępowania wykonawczego, dlatego komentowane unormowanie, jako szeroko ujęte, obejmuje także i ten etap postępowania (P. Kozłowska-Kalisz [w:] *Kodeks wykroczeń...*, red. M. Mozgawa, art. 2, nt 3). Jednakże dodać wypada, że regulacja ta znajdzie zastosowanie, o ile z przepisu art. 2a k.w. nie wynika nic innego.
6. **Ustawa obowiązująca poprzednio.** Pod pojęciem ustawy obowiązującej poprzednio należy rozumieć stan prawny obowiązujący pomiędzy czasem popełnienia wykroczenia

W komentarzu kompleksowo, szczegółowo i praktycznie omówiono wszystkie instytucje Kodeksu wykroczeń przy uwzględnieniu dorobku literatury oraz judykatury. W sposób pogłę-
biony przedstawiono interpretację rozwiązań zawartych w części ogólnej.

Opracowanie przepisów części szczególnej podporządkowano systematyce ustawowych
znamion czynu zabronionego, na którą składa się: przedmiot ochrony, podmiot czynu zabro-
nionego, a także strona podmiotowa i przedmiotowa. Nie pominięto również zagadnień
związanych ze zbiegiem przepisów.

Książka zawiera także analizę najnowszych zmian do Kodeksu wykroczeń, w tym:

- nowego wykroczenia zakazującego poruszania się przez kierującego rowerem, hulajnogą elektryczną, urządzeniem transportu osobistego albo urządzeniem wspomagającym ruch z prędkością większą niż zbliżona do prędkości pieszego lub polegającego na nieustępowaniu pierwszeństwa pieszemu (art. 86a k.w.),
- zmiany dotyczącej odpowiedzialności osoby, która uiszcza grzywnę za skazanego lub ukara-
nego, nie będąc jego osobą najbliższą, lub organizuje zbiórkę na taki cel (art. 57 k.w.).

Ze względu na fakt, że wszyscy autorzy są czynnymi zawodowo prawnikami (adwokatami,
prokuratorami, asystentami sędziów), w komentarzu zaakcentowano problemy praktyczne
związane ze stosowaniem unormowań omawianego aktu prawnego.

Publikacja jest przeznaczona dla sędziów, adwokatów, radców prawnych, funkcjonariuszy
Policji, Straży Gminnych i Żandarmerii Wojskowej, a także dla czytelników, którzy prowadzą
badania naukowe w obszarze prawa wykroczeń.

Jerzy Lachowski – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Mikołaja
Kopernika w Toruniu w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji; adwokat;
wiceprezes Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego w Warszawie; członek Polskiego
Towarzystwa Penitencjarnego w Kaliszu oraz Association Internationale De Droit Penal;
specjalizuje się w zagadnieniach części ogólnej oraz szczególnej prawa karnego; autor i współ-
autor ponad 80 publikacji naukowych z zakresu prawa karnego materialnego i wykonawczego.

9788382460162 W01P01

ISBN: 978-83-8246-016-2

9 788382 460162

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL